

Analyzing the Application of Artificial Intelligence and Machine Learning Algorithms for Evaluating the Financial Performance of Publicly Listed Investment Companies with an Emphasis on the Case of Ghadir Investment Group

Hossein Shirani^{1*} , Sajjad Mirzaei²

1. Ph.D., Department of Chemistry, Molecular Simulation Research Laboratory, University of Science and Technology, Tehran. Corresponding Author. Email: shiranihossein@gmail.com
 2. M.A., Department of Financial Management, Faculty of Economics and Management, Urmia University, Urmia, Iran. Email: st_s.mirzaei@urmia.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 22-12-2024
Accepted: 03-05-2025

Keywords:
Machine Learning,
Feature Engineering,
Ensemble Learning,
Performance
Prediction.

Abstract

The objective of the present study was to identify the optimal combination of machine learning algorithms, feature selection methods, and clustering techniques for predicting company performance on the Tehran Stock Exchange. The statistical population includes all companies listed on the Tehran Stock Exchange between the years 1389 and 1402. A systematic elimination method was employed to select the sample, resulting in a final dataset of 171 companies. The collected data were analyzed using RapidMiner for machine learning processes and EViews for econometric analysis.

The results obtained from conducting comparative analysis revealed that advanced models such as support vector machines, random forests, and neural networks generally outperform traditional methods in financial forecasting tasks. However, the competitive performance of simpler models, such as logistic regression in specific scenarios, highlights the ongoing relevance of model interpretability and suggests caution against unnecessary algorithmic complexity. Our findings indicate that dimensionality reduction techniques—namely principal component analysis (PCA) and self-organizing maps (SOMs)—often result in reduced predictive accuracy in this context, suggesting that their use should be guided by a clear understanding of the data characteristics and the predictive objectives. Moreover, ensemble approaches, particularly bagging, significantly enhanced model robustness, demonstrating the value of combining multiple learners to navigate the inherent volatility of financial markets. Notably, our top-performing models generalized well when applied to the portfolio of Ghadir Investment Holding, underscoring their practical applicability. The findings of the study demonstrate that models trained on broader market data can provide valuable insights for specialized investment portfolios. Therefore, the findings offer meaningful implications for investment firms and financial analysts, highlighting the potential of machine learning for improving decision-making processes.

Cite this article: Shirani, H., & Mirzaei, S. (2025). Analyzing the Application of Artificial Intelligence and Machine Learning Algorithms for Evaluating the Financial Performance of Publicly Listed Investment Companies with an Emphasis on the Case of Ghadir Investment Group. *Journal of Defense Economics & Sustainable Development*, 10 (37), 121-147.

[20.1001.1.30607531.1404.10.37.5.3](https://doi.org/10.1001.1.30607531.1404.10.37.5.3)

© The Author(s) 2025. Published by Defense Economics Scientific Association of Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license)

هوش مصنوعی و الگوریتم های مختلف یادگیری ماشین در ارزیابی عملکرد مالی شرکت های سرمایه گذاری بورسی: با تأکید بر گروه سرمایه گذاری غدیر

حسین شیرانی^{۱*}، سجاد میرزایی^۲

۱. دکتر، گروه شیمی، آزمایشگاه تحقیقاتی شبیه سازی مولکولی، دانشگاه علم و صنعت، تهران، ایران. نویسنده مسئول.

رایانامه: shiranihossein@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد، گروه مدیریت مالی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

رایانامه: st_s.mirzaei@urmia.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال می باشد که چه ترکیبی از الگوریتم های یادگیری ماشین، روش های انتخاب ویژگی و تکنیک های گروهی، قوی ترین پیش بینی عملکرد شرکت ها را در بورس اوراق بهادار تهران ارائه می کند؟ در این مسیر تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۲ به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند و برای انتخاب نمونه، از روش حذف سیستماتیک استفاده شد که در نهایت، ۱۷۱ شرکت به عنوان نمونه نهایی انتخاب گردید. داده های گردآوری شده با استفاده از نرم افزار یادگیری ماشین RapidMiner و نرم افزار اقتصادسنجی EViews مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شد.

نتایج تحلیل مقایسه ای مدل های مختلف یادگیری ماشین نشان داد که ماشین های بردار پشتیبان، جنگل تصادفی و شبکه های عصبی عموماً از سایر الگوریتم ها در وظایف پیش بینی مالی بهتر عمل می کنند. عملکرد رقابتی مدل های ساده تر مانند رگرسیون لجستیک در سناریوهای خاص، ارزش تفسیرپذیری مدل و خطر پیچیدگی غیرضروری را به ما یادآوری کرد، بنابراین یک رویکرد متعادل با در نظر گرفتن عملکرد مدل و تفسیرپذیری، در وظایف پیش بینی مالی بسیار ضروری به نظر می رسد. مطالعه ما نشان داد که تکنیک های کاهش ابعاد مانند تجزیه و تحلیل مؤلفه اصلی و نقشه های خودسازمان دهنده در این زمینه مفید نیستند و اغلب منجر به کاهش عملکرد می شوند. این یافته مهم نسبت به کاربرد بی رویه چنین تکنیک هایی هشدار می دهد و بر نیاز به در نظر گرفتن دقیق ماهیت داده ها و وظیفه پیش بینی خاص تأکید می کند. استفاده از روش های گروهی، به ویژه بگینگ، عملکرد مدل های قوی را بیشتر افزایش داد، بنابراین ترکیب چندین مدل یا نسخه از یک مدل می تواند به پیش بینی های قوی تر در محیط پرنوسان بازار سهام منجر شود. شاید مهمترین نکته این باشد که بهترین مدل های پژوهش تمیم بسیار خوبی به پرتفوی خاص مانند هلدینگ سرمایه گذاری غدیر داشتند. این نشان دهنده کاربرد عملی روش پژوهش حاضر است و نشان می دهد که مدل های آموزش داده شده بر روی داده های گسترده تر بازار می توانند بینش های ارزشمندی برای پرتفوی های سرمایه گذاری خاص ارائه دهند.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله علمی

تاریخچه مقاله:

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۳

واژگان کلیدی:

هوش مصنوعی، یادگیری ماشین، یادگیری گروهی، مهندسی ویژگی، پیش بینی عملکرد.

استناد به مقاله: شیرانی، حسین و میرزایی، سجاد. (۱۴۰۴). هوش مصنوعی و الگوریتم های مختلف یادگیری ماشین در ارزیابی عملکرد مالی شرکت های سرمایه گذاری بورسی: با تأکید بر گروه سرمایه گذاری غدیر، فصلنامه اقتصاد دفاع و توسعه پایدار، ۱۰(۳۷)، ۱۲۱-۱۴۷. [10.1001.1.30607531.1404.10.37.5.3](https://doi.org/10.1001.1.30607531.1404.10.37.5.3)

ناشر: انجمن علمی اقتصاد دفاع ایران

© نویسندگان

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، نوسانات در بازارهای مالی بین‌المللی به دلیل شوک‌های ناشی از بیماری‌های همه‌گیر و خطرات ژئوپلیتیک افزایش یافته است و به دنبال آن رشد اقتصادی اقتصادهای بزرگ جهان و کشورهای نوظهور روند نزولی داشته است. شوک‌های خارجی جریان منابع تولیدی مانند نیروی کار و سرمایه را مختل نموده و باعث کاهش سرمایه‌گذاری، ظرفیت تولید، مصرف و صادرات و همچنین درآمد شرکت‌ها شده است (ونگ و همکاران^۱، ۲۰۲۳).

بازار سهام ایران در مقایسه با بازار سهام کشورهای توسعه یافته به دلیل نوسانات مکرر و چشمگیر قیمت از بلوغ کافی برخوردار نیست؛ بنابراین، پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اهمیت عملی و ارزش مرجع تصمیم‌گیری زیادی برای توسعه سیستم مالی دارد. در سطح شرکت، پیش‌بینی مؤثر عملکرد مالی شرکت به مدیران کمک می‌کند تا مشکلات در عملیات را به‌موقع تشخیص دهند و در نتیجه کنترل داخلی و مدیریت عملیات را تقویت کنند. از دیدگاه سرمایه‌گذاران، درک روند آینده عملکرد مالی شرکت‌ها برای ارزیابی به‌موقع ریسک‌های مالی شرکت‌ها و اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری صحیح مفید است. علاوه بر این، برای تنظیم‌گر بازار، درک روند عملکرد مالی شرکت‌ها برای نظارت بر ریسک‌های مالی بازار و جلوگیری از وقوع ریسک‌های سیستماتیک در سیستم مالی مفید است (لیانگ و همکاران^۲، ۲۰۲۴).

صورت‌های مالی اسناد اساسی هستند که وضعیت مالی شرکت، نتایج عملیاتی و جریان‌های نقدی آن را در طول یک دوره حسابداری خاص منعکس می‌کنند (جان^۳، ۲۰۱۸). نسبت‌های مالی به‌عنوان ابزار سنتی و در عین حال برجسته در پیش‌بینی سلامت مالی شرکت ظاهر شده‌اند و درک بهتری نسبت به مقادیر مطلق شناسایی شده در صورت‌های مالی ارائه می‌دهند. این نسبت‌ها به مقایسه عملکرد نسبی شرکت‌ها بین صنایع، درون گروه‌ها و بخش‌های مختلف در خود شرکت کمک می‌کنند. (مانوگنا و همکاران^۴، ۲۰۲۲).

از نظر فنی، پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت‌ها، اظهارنظر در مورد عملکرد آینده شرکت‌ها است (فریمن و همکاران^۵، ۱۹۸۲). مدل‌های آماری و یادگیری ماشین مانند ماشین بردار پشتیبان و شبکه عصبی مصنوعی به طور مؤثری در پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت‌ها در مطالعات مرتبط استفاده شده‌اند (لیانگ و همکاران، ۲۰۲۴). مدل‌های پیش‌بینی باید تا حد ممکن، صرف نظر از تکنیک‌های استفاده شده برای توسعه آن‌ها، مؤثر باشند. بنابراین، مطالعات عمدتاً بر تعیین بهترین مدلی که می‌تواند بالاترین دقت پیش‌بینی یا کمترین خطای پیش‌بینی را ارائه دهد، تمرکز کرده‌اند. چندین عامل کلیدی بر عملکرد نهایی مدل‌های پیش‌بینی تأثیر می‌گذارند. یکی از عوامل مهم، انتخاب ویژگی و استخراج ویژگی است. از آنجا که انواع ویژگی‌های مرتبط که می‌توانند بالاترین قدرت تمایز را برای تشخیص بین کلاس‌های مختلف ارائه دهند، نامشخص است، انجام انتخاب ویژگی برای

¹ Wong et al

² Liang et al

³ Jan

⁴ Manogna et al

⁵ Freeman et al

تجزیه و تحلیل سطح نمایندگی ویژگی از مجموعه داده های جمع آوری شده معمولاً برای بهبود عملکرد پیش بینی مدل ها مفید است. به عنوان مثال، لیانگ و همکاران^۱ (۲۰۱۵) اثر اعمال روش های انتخاب ویژگی مبتنی بر فیلتر را بر عملکرد پیش بینی وضعیت مالی نامناسب را بررسی کردند. میرزایی و همکاران (۱۴۰۲) تاثیر انتخاب ویژگی رگرسیون لاسو را بر بهبود پیش بینی نگهداشت وجه نقد بررسی کردند. کاهش ابعاد نیز به روش های مختلف قبلاً توسط چندین محقق مانند تاسی و همکاران (۲۰۲۱) و جابر و همکاران^۲ (۲۰۲۲) آزمایش شده است. برخلاف دو عامل قبلی یعنی انتخاب ویژگی و استخراج ویژگی که مربوط به مسائل پیش پردازش داده ها هستند، تکنیک های یادگیری گروهی که با ترکیب چندین طبقه بندی کننده کار می کنند، نشان داده اند که در پیش بینی ورشکستگی و امتیازدهی اعتباری بهتر از طبقه بندی کننده های منفرد عمل می کنند (سان و همکاران^۳، ۲۰۲۰).

مطالب فوق اهمیت در نظر گرفتن تکنیک های انتخاب ویژگی، استخراج ویژگی و یادگیری گروهی را برای بهبود پیش بینی نشان می دهد. با این حال، بیشتر پژوهش ها فقط بر یکی از این سه رویکرد تمرکز کرده اند؛ بنابراین، هیچ مطالعه ای هر سه عامل را با هم برای پیش بینی عملکرد شرکت به کار نگرفته است. این مقاله قصد دارد دو شکاف موجود در مرور ادبیات یعنی تاثیر روش های استخراج ویژگی و انتخاب ویژگی بر عملکرد مدل های پیش بینی طبقه بندی و تاثیر ترکیب روش های یادگیری گروهی با انتخاب ویژگی را بر پیش بینی عملکرد شرکت ها پر کند. به عبارت دیگر، انگیزه این مقاله پاسخ دادن به این سؤال است که چه ترکیبی از الگوریتم های یادگیری ماشین، روش های انتخاب ویژگی و تکنیک های گروهی قوی ترین پیش بینی عملکرد شرکت را در بورس اوراق بهادار تهران ارائه می کند؟ بر اساس بررسی های انجام شده، این سؤال تحقیقاتی قبلاً در حوزه ادبیات مرتبط با پیش بینی عملکرد شرکت پاسخ داده نشده است. البته هدف این مقاله تنها توسعه یک مدل پیش بینی واحد نیست، بلکه ارائه یک نمای کلی از نحوه پردازش داده های واقعی توسط روش های طبقه بندی، انتخاب ویژگی، استخراج ویژگی و یادگیری گروهی است. علاوه بر این، این مقاله روشی نظام مند را برای خوانندگان ارائه می دهد که تأثیری را که این روش ها ممکن است بر تشخیص عملکرد شرکت داشته باشند، توصیف می کند.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. مبانی نظری پژوهش

۲-۱-۱. انتخاب ویژگی و متغیر هدف

ویژگی های مورد استفاده برای پیش بینی عملکرد مالی شرکت ها را می توان به ویژگی های مالی و غیر مالی تقسیم کرد. مانوگنا و همکاران (۲۰۲۲) از ویژگی های مالی مانند: نسبت های نقدینگی، نسبت های سودآوری، نسبت های رشد، نسبت های ساختار دارایی و نسبت های توان پرداخت بدهی به عنوان ویژگی های مالی برای

¹ Liang et al

² Jabeur et al

³ Sun et al

پیش‌بینی عملکرد شرکت استفاده کردند. لو و همکاران^۱ (۲۰۰۱) از ۱۱ ویژگی مالی برای پیش‌بینی بازده مالی آتی شرکت‌های بورس چین استفاده کرد و نشان داد که اطلاعات موجود در ویژگی‌های مالی برای پیش‌بینی بازده مالی آتی مفید است. علاوه بر ویژگی‌های مالی، تأثیر ویژگی‌های غیرمالی نیز در بسیاری از مطالعات در نظر گرفته شده است. آلبوکرکه و همکاران^۲ (۲۰۱۹) دریافتند که عملکرد خوب مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها می‌تواند ریسک سیستماتیک را کاهش داده و ارزش شرکت را افزایش دهد.

برای متغیر هدف، شاخص‌های مالی مانند بازده دارایی‌ها، نسبت کیو^۳ و توپین و درآمد هر سهم اغلب برای اندازه‌گیری عملکرد مالی شرکت‌ها انتخاب می‌شوند. از این میان، کیو توپین اندازه‌گیری می‌کند که چگونه بازار کارایی عملیاتی و توانایی ایجاد عملکرد مالی خوب شرکت‌ها را ارزش‌گذاری می‌کند (وانگ و سارکیس^۴، ۲۰۱۷). سود هر سهم معمولاً برای نشان‌دادن نتایج عملیاتی شرکت‌ها استفاده می‌شود که یکی از ویژگی‌های مهم برای ارزیابی ثروت شرکت‌ها است (اویونو و همکاران^۵، ۲۰۱۱). بازده دارایی‌ها نسبت سود خالص به کل دارایی‌ها است که اصول اساسی عملکرد مالی و توانایی‌های عملیاتی شرکت را به طور جامع نشان می‌دهد. عواملی مانند بدهی و دست‌کاری تأثیر کمی بر آن دارند و بازده دارایی را به مؤثرترین و پرکاربردترین معیار عملکرد مالی شرکت‌ها تبدیل می‌کنند (بنر و ولوسو^۶، ۲۰۰۸). بسیاری از محققان بازده دارایی را به‌عنوان متغیر هدف هنگام بررسی تأثیر ویژگی‌های مالی و غیرمالی بر عملکرد مالی شرکت‌ها به کار گرفته‌اند (انجلیا و سورینینگسیه^۷، ۲۰۱۵؛ کییر و آوسلوس^۸، ۲۰۲۱).

۲-۱-۲. مدل‌های آماری

در حوزه تحلیل داده‌ها، رگرسیون خطی به عنوان ابزاری کارآمد برای پیش‌بینی مقادیر ناشناخته با بهره‌گیری از داده‌های مرتبط و در دسترس شناخته می‌شود. این تکنیک با مدل‌سازی ریاضی رابطه بین متغیر وابسته (ناشناخته) و متغیر مستقل (شناخته شده) در قالب یک معادله خطی، امکان برآورد دقیق‌تری از مقادیر مجهول را فراهم می‌سازد. در مواردی که بیش از یک متغیر مستقل بر متغیر وابسته تأثیرگذارند، از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. این روش با تعمیم مفهوم رگرسیون خطی ساده، امکان بررسی و تعیین میزان تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را فراهم می‌آورد. به عبارت دیگر، رگرسیون چندگانه علاوه بر پیش‌بینی مقدار متغیر وابسته، به تحلیل چگونگی و میزان تأثیرگذاری متغیرهای مستقل مختلف بر آن می‌پردازد. شایان ذکر است که برای برآورد پارامترهای مدل در رگرسیون چندگانه، از روش کمترین مربعات

¹ Lu et al

² Albuquerque et al

³ Q

⁴ Wang & Sarkis

⁵ Oeyono et al

⁶ Benner & Veloso

⁷ Angelia & Suryaningsih

⁸ Kyere & Ausloos

استفاده می شود. این روش با کمینه سازی مجموع مربعات خطا، بهترین برازش را برای داده ها فراهم کرده و دقت پیش بینی مدل را افزایش می دهد (توتکو و همکاران^۱، ۲۰۲۴).

پژوهش های گذشته در حوزه پیش بینی عملکرد مالی شرکت ها، غالباً از رویکردهای رگرسیون خطی یا لجستیک بهره می برند. برای نمونه، او و پنمن^۲ (۱۹۸۹) با استفاده از ۶۸ شاخص مالی و اعمال مدل رگرسیون لجستیک، به پیش بینی روند تغییرات عملکرد شرکت ها پرداختند. عیسی و آنتوی^۳ (۲۰۱۷) نیز از مدل رگرسیون خطی چندگانه برای پیش بینی بازده دارایی شرکت ها استفاده کردند و دریافتند که متغیرهای اقتصاد کلان در پیش بینی عملکرد مالی شرکت ها مؤثر هستند. مدل های آماری مذکور، اگرچه قادر به تأیید روابط خطی بین شاخص های مالی و عملکرد شرکت ها هستند، اما در مواجهه با روابط غیرخطی، کارایی آنها به شدت کاهش می یابد. عملکرد پیش بینی مدل های رگرسیونی به عوامل مختلفی مانند شکل تابع، انتخاب ویژگی ها، انتخاب برآوردر و رفتار جمله خطا بستگی دارد. شاید برخی از این عوامل محدودکننده باعث عملکرد ضعیف تر مدل های رگرسیونی پیش بینی های برون نمونه شوند (آناند و همکاران^۴، ۲۰۱۹). با این حال، این مدل ها به دلیل نیاز به حجم داده های کمتر، سادگی در اجرا، بررسی روابط علی، تفسیرپذیری بالا و قابلیت ترکیب با دانش نظری پیشین، همچنان در حوزه های مالی با ساختارهای خطی و پایدار کاربرد دارند (میرزایی و همکاران، ۱۴۰۲). در مقابل، با پیشرفت روزافزون هوش مصنوعی، الگوریتم های یادگیری ماشین با قابلیت استخراج روابط غیرخطی بین شاخص های مالی و متغیرهای هدف، دقت و پایداری فرآیندهای پیش بینی را به طور چشمگیری افزایش داده اند.

۲-۱-۳. مدل های یادگیری ماشین

هوش مصنوعی را می توان به چهار شاخه اصلی کاربردی تقسیم نمود: طراحی سیستم های خبره، حل مسائل اکتشافی، پردازش زبان طبیعی و بینایی ماشین. هسته مرکزی این کاربردها، یادگیری ماشین است که به سیستم های هوش مصنوعی امکان می دهد تا از داده ها بیاموزند و بدون نیاز به برنامه نویسی مجدد، عملکرد خود را ارتقا دهند. بهرام میرزایی^۵ (۲۰۱۰) در پژوهشی جامع، کاربردهای هوش مصنوعی در حوزه مالی را بررسی کرده است.

تحلیل و بررسی شاخه های مختلف یادگیری ماشین، گامی ضروری در راستای درک عمیق از این حوزه پرکاربرد محسوب می شود. روش های یادگیری تحت نظارت، بدون نظارت، تقویتی و عمیق به عنوان رویکردهای اصلی در این زمینه مطرح بوده و انتخاب هر یک از آنها مستلزم شناخت دقیق الگوریتم ها و هدف مشخص از تحلیل داده ها می باشد. هدف غایی در یادگیری ماشین، یادگیری تابع نگاشتی است که بتواند به دقت رابطه میان متغیرهای ورودی و خروجی مورد انتظار را مدل سازی نماید. به عبارت دیگر، هدف پیش بینی

¹ Tutcu et al.

² Ou and Penman

³ Issah & Antwi

⁴ Anand et al.

⁵ Bahrammirzaee

دقیق خروجی‌های جدید بر اساس داده‌های ورودی جدید است. بر اساس میزان دانش قبلی موجود در مورد داده‌ها، روش‌های یادگیری ماشین به دو دسته کلی یادگیری تحت نظارت و بدون نظارت تقسیم‌بندی می‌شوند. در یادگیری تحت نظارت، الگوریتم با مجموعه‌ای از داده‌های آموزشی برچسب‌گذاری شده کار می‌کند که در آن هر نمونه داده با یک پاسخ صحیح مرتبط است. وجود این برچسب‌ها، امکان ارزیابی کمی دقت مدل را فراهم آورده و به الگوریتم اجازه می‌دهد تا ارتباط مستقیمی میان ویژگی‌های ورودی و خروجی مورد نظر برقرار نماید. مسائل طبقه‌بندی و رگرسیون از جمله مسائل متداولی هستند که با استفاده از روش‌های یادگیری تحت نظارت همچون رگرسیون لجستیک، ماشین‌های بردار پشتیبان، شبکه‌های عصبی مصنوعی و جنگل‌های تصادفی قابل حل می‌باشند (به عنوان مثال، ژو و همکاران^۱، ۲۰۱۹؛ سمیل^۲، ۲۰۲۰؛ سرمپینیس و همکاران^۳، ۲۰۱۷؛ کاتوال و همکاران^۴، ۲۰۲۰). اگرچه یادگیری تحت نظارت در بسیاری از حوزه‌های کاربردی از اهمیت بالایی برخوردار است، اما دسترسی به مجموعه داده‌های کاملاً برچسب‌گذاری شده همواره با محدودیت‌هایی همراه است. به ویژه در عصر کلان داده، تهیه و برچسب‌گذاری دستی مجموعه داده‌ها، به دلیل هزینه‌های بالا و پیچیدگی‌های عملیاتی، به چالشی جدی تبدیل شده است. در چنین شرایطی، یادگیری بدون نظارت به عنوان یک راهکار جایگزین مطرح می‌شود. در این روش، الگوریتم‌ها با هدف کشف الگوها و ساختارهای نهفته در داده‌های بدون برچسب، به تحلیل داده می‌پردازند. بدون نیاز به اطلاعات قبلی در مورد پاسخ صحیح، این روش قادر است روابط پنهان در داده‌ها را آشکار سازد. از این رو، تکنیک‌های یادگیری بدون نظارت به طور گسترده‌ای در مسائلی همچون خوشه‌بندی داده‌ها، تشخیص ناهنجاری‌ها و تخمین چگالی به کار گرفته می‌شوند. برخی از پرکاربردترین روش‌های یادگیری بدون نظارت شامل الگوریتم‌های همسایگی نزدیک، k-میانگین و تجزیه مقادیر منفرد می‌باشند (چن و هائو^۵، ۲۰۱۷؛ هستی و همکاران^۶، ۲۰۰۹؛ شن و همکاران^۷، ۲۰۱۱). در ادامه، برخی از تکنیک‌های کاربرد در یادگیری ماشین تشریح شده است.

شبکه‌های عصبی به عنوان ابزارهای پیشرفته در حوزه یادگیری ماشین، با بهره‌گیری از لایه‌های پنهان، قادر به پردازش و تبدیل اطلاعات ورودی به خروجی هستند. این لایه‌های پنهان با استفاده از وزن‌های تصادفی اولیه که به صورت تکراری برای بهبود دقت پیش‌بینی تعدیل می‌شوند، اطلاعات را از گره‌های ورودی (متغیرهای توضیحی) دریافت و پردازش می‌کنند. فرآیند یادگیری در این شبکه‌ها از طریق تصحیح خطاهای پیش‌بینی در هر مشاهده صورت می‌گیرد. اگرچه شبکه‌های عصبی در مقایسه با روش‌های رگرسیون، برازش بهتری برای داده‌های غیرخطی ارائه می‌دهند، اما پیچیدگی آنها، به ویژه در تفسیر رابطه بین متغیرهای توضیحی و نتیجه پیش‌بینی، چالش برانگیز است. تعداد گره‌های پنهان که وظیفه انجام رگرسیون‌های غیرخطی

¹ Zhou et al.

² Smyl

³ Sermpinis et al.

⁴ Katuwal et al.

⁵ Chen & Hao

⁶ Hastie et al.

⁷ Shen et al.

را بر عهده دارند، تعیین کننده میزان این پیچیدگی است. به همین دلیل، شبکه های عصبی اغلب به عنوان جعبه سیاه در نظر گرفته می شوند، زیرا نحوه دقیق محاسبات پیش بینی در آنها به طور کامل قابل مشاهده نیست. با این وجود، دقت بالای این شبکه ها در پیش بینی مزیت قابل توجهی است که می تواند این محدودیت را تا حدودی جبران کند (اوز و همکاران^۱، ۲۰۲۱).

تکنیک های یادگیری عمیق با استفاده از لایه های متعدد، به تدریج سطوح بالاتری از ویژگی ها را از مجموعه داده های خام ورودی استخراج می کنند. رایج ترین مدل ها، شبکه های عصبی پیچشی هستند (جو و همکاران^۲، ۲۰۱۸) که از مکانیسم طبیعی درک بصری موجودات زنده الهام گرفته اند. آن ها قادر به یادگیری بدون نظارت از داده های بدون ساختار یا برچسب گذاری شده هستند، در حالی که به ویژه در تشخیص تصویر نیز توانمند هستند.

به گفته کورتس و واپنیک^۳ (۱۹۹۵)، ماشین بردار پشتیبان رویکردی نوین در حوزه طبقه بندی داده ها ارائه می دهد. ماشین بردار پشتیبان امکان تحلیل و تفکیک داده های ورودی را بر اساس نگاشت غیرخطی آنها به فضایی با ابعاد بالاتر فراهم می کند. در این روش، ابتدا بردارهای ورودی از طریق یک تبدیل غیرخطی به فضای ویژگی با ابعاد بالا منتقل می شوند. سپس، با استفاده از ابرصفحه های پهنه، عمل طبقه بندی بین گروه های مختلف انجام می شود. هدف اصلی در محاسبات ماشین بردار پشتیبان، دستیابی به بیشترین جدایی بین دو گروه است. با توجه به خطی یا غیرخطی بودن داده ها، جداکننده بین دو گروه می تواند تغییر کند. از آنجا که فرض خطی بودن داده ها در عمل نادر است، ماشین بردار پشتیبان از توابع کرنل برای تحلیل داده های غیرخطی استفاده می کند (آتول و موناگان^۴، ۲۰۱۵).

درخت تصمیم، روشی ساده و در عین حال قدرتمند در دسته بندی داده ها به شمار می رود. این روش، با ساختاری شبیه به نمودار درختی، داده ها را بر اساس ویژگی که دارند، دسته بندی می کند. هر گره در این درخت، نمایانگر یک پرسش یا تصمیم درباره یکی از ویژگی های داده است. شاخه های منشعب از هر گره، پاسخ های گوناگون به آن پرسش را نشان می دهند و در نهایت، برگ های درخت، دسته ی نهایی داده ها را مشخص می کنند (دیلین و همکاران^۵، ۲۰۱۳).

جنگل تصادفی یا تکنیک جنگل بوت استرپ می تواند برای طبقه بندی و رگرسیون استفاده شود. این روش، درخت های تصمیم جداگانه را از طریق بوت استرپینگ و تعداد نامحدودی از مجموعه های داده تصادفی تولید می کند. علاوه بر این، متغیرهای توضیحی مشتق شده به صورت تصادفی، درخت های تصمیم مختلفی را ایجاد می کنند که مشکل بیش برآزش را کاهش می دهند و قابلیت تعمیم نتایج پیش بینی را افزایش می دهند (آتول و موناگان، ۲۰۱۵).

¹ Oz et al.

² Gu et al.

³ Cortes & Vapnik

⁴ Attewell & Monaghan

⁵ Delen et al.

تقویت گرادیان با هدف تبدیل مجموعه‌ای از یادگیرنده‌های ضعیف به یک یادگیرنده قوی، به دنبال بهبود نتایج پیش‌بینی است. این روش با بهینه‌سازی تابع زیان و آموزش یادگیرنده‌های ضعیف بر اساس خطاهای بین مشاهدات پیش‌بینی شده و واقعی، عمل می‌کند. در این فرآیند، یادگیرنده‌ها به صورت افزایشی و سریالی ساخته می‌شوند، به گونه‌ای که هر یادگیرنده جدید، خطای یادگیرنده قبلی را اصلاح می‌کند. این سری تا زمانی که به پیش‌بینی رضایت‌بخش دست یابد، ادامه دارد (اوز و همکاران، ۲۰۲۱؛ فریدمن^۱، ۲۰۰۱).

۲-۱-۴. تکنیک‌های انتخاب ویژگی

انتخاب ویژگی یا کاهش ابعاد به دنبال انتخاب تعدادی ویژگی نماینده از یک مجموعه داده آموزشی داده شده است، جایی که مجموعه داده آموزشی با کاهش ابعاد می‌تواند قدرت تمایز بیشتری برای تمایز بین کلاس‌ها نسبت به مجموعه اصلی ارائه دهد. در نتیجه، مدلی که با استفاده از یک مجموعه داده آموزشی با کاهش ابعاد ساخته می‌شود، احتمالاً از مدلی که با استفاده از مجموعه داده آموزشی اصلی به دست می‌آید، عملکرد بهتری خواهد داشت (تاسی و همکاران^۲، ۲۰۲۱).

به‌طور کلی، فرایند انتخاب ویژگی شامل چهار مرحله: تولید زیرمجموعه، ارزیابی زیرمجموعه، معیار توقف و اعتبارسنجی نتیجه است. تولید زیرمجموعه بر اساس استفاده از برخی استراتژی‌های جستجو برای تولید زیرمجموعه‌های ویژگی نامزد برای مراحل ارزیابی بعدی انجام می‌شود. در ارزیابی زیرمجموعه، هر زیرمجموعه نامزد با بهترین زیرمجموعه قبلی بر اساس برخی معیارهای ارزیابی مقایسه می‌شود. مراحل تولید زیرمجموعه و ارزیابی زیرمجموعه تا زمانی که یک معیار توقف معین برآورده شود، تکرار می‌شوند. مرحله نهایی اعتبارسنجی نتیجه بر اساس استفاده از مجموعه داده‌های مصنوعی یا واقعی برای اعتبارسنجی بهترین زیرمجموعه انتخاب شده است. الگوریتم‌های انتخاب ویژگی را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: الگوریتم‌هایی که از روش‌های فیلتر، پوششی و تعبیه شده استفاده می‌کنند (بولون کاندو^۳ و همکاران، ۲۰۱۳؛ لی و همکاران^۴، ۲۰۱۷). روش‌های فیلتر از برخی معیارهای رتبه‌بندی ویژگی برای شناسایی ویژگی‌هایی که قدرت تمایز بالاتری دارند، استفاده می‌کنند. در مقابل، روش‌های پوششی از یک پیش‌بینی‌کننده یا طبقه‌بندی‌کننده انتخابی استفاده می‌کنند که عملکرد آن به‌عنوان تابع هدف برای ارزیابی زیرمجموعه ویژگی استفاده می‌شود. روش‌های تعبیه شده فرایند انتخاب ویژگی را به‌عنوان بخشی از روش آموزش مدل ادغام می‌کنند، به این معنی که انتخاب ویژگی در مرحله ساخت مدل پیش‌بینی جاسازی شده است. در نتیجه، ویژگی‌های نماینده هنگام توسعه مدل پیش‌بینی انتخاب می‌شوند.

¹ Friedman et al.

² Tsai et al

³ Bolón-Canedo et al.

⁴ li et al

۲-۵. تکنیک استخراج ویژگی

تکنیک های کاهش بعد در تحلیل داده و یادگیری ماشین ضروری هستند و هدف آن ها ساده سازی مجموعه داده ها با کاهش تعداد ویژگی ها در حالی که ویژگی های اساسی آن ها حفظ می شود. این تکنیک ها به کاهش مشکلاتی مانند نفرین ابعاد کمک می کنند، جایی که داده های با بعد بالا می تواند منجر به بیش برازش، افزایش هزینه های محاسباتی و مشکلات در تجسم شود. با تبدیل داده ها به یک فضای با بعد پایین تر، کاهش بعد عملکرد مدل را بهبود می بخشد، قابلیت تفسیر را افزایش می دهد و شناسایی الگوها در داده ها را تسهیل می کند.

تحلیل مولفه های اصلی یک تکنیک آماری چندمتغیره و ناپارامتریک است که به منظور تحلیل ماتریس داده هایی با مشاهدات کمی پیوسته مورد استفاده قرار می گیرد. هدف اصلی این روش، کاهش ابعاد داده ها از طریق شناسایی و حفظ بیشترین میزان واریانس موجود در آنها است. در تحلیل مولفه های اصلی، داده های ورودی به متغیرهای جدید و غیرقابل مشاهده ای به نام مولفه های اصلی تبدیل می شوند. این مولفه ها که ترکیبات خطی از متغیرهای اولیه هستند، با یکدیگر همبستگی ندارند و به گونه ای محاسبه می شوند که هر یک، بخش بیشتری از واریانس باقی مانده را پوشش دهند. نتیجه این فرآیند، ایجاد چند مولفه اصلی است که بخش اعظم اطلاعات موجود در مجموعه داده را در خود جای می دهند. معمولاً، یک تا سه مولفه اصلی اول، مقدار زیادی از واریانس را توضیح می دهند. به این ترتیب، تحلیل مولفه های اصلی، مولفه هایی را ایجاد می کند که قدرت توضیحی مجموعه متغیرها را به حداکثر می رسانند (اصغری و همکاران، ۱۴۰۱).

نقشه های خودسازمان دهنده تیوکوهن^۱ به عنوان یک ابزار قدرتمند در تحلیل داده های چندمتغیره شناخته شده است. این تکنیک با کاهش ابعاد داده ها و حفظ ساختار همسایگی، امکان استخراج اطلاعات پنهان در داده ها را فراهم می کند. نقشه های خودسازمان دهنده از طریق فرایند یادگیری خودکار، داده ها را به صورت خوشه هایی سازمان دهی می کند که هر خوشه نماینده یک گروه از داده های مشابه است. این الگوریتم با استفاده از مکانیزم کوانتیزاسیون برداری و حفظ همسایگی، توانایی بالایی در تشخیص الگوها و ساختارهای نهفته در داده ها دارد. کاربردهای نقشه های خودسازمان دهنده در حوزه های مختلفی از جمله اقتصاد، مالی، مهندسی و علوم زیست پزشکی بسیار گسترده است (شانموگاناثان^۲، ۲۰۱۸).

۲-۶. یادگیری گروهی

در حوزه یادگیری ماشین، طبقه بندی کننده های گروهی یا چندگانه، با بهره گیری از تکنیک های یادگیری گروهی، به عنوان رویکردی مؤثر مطرح شده اند. در این روش، با ساخت چندین طبقه بندی کننده و ترکیب نتایج آنها، خروجی نهایی بهبود می یابد. این تکنیک، با استفاده از روش هایی نظیر بگینگ و بوستینگ، قادر به ارائه نتایج دقیق تر و قابل اعتمادتر در مقایسه با طبقه بندی کننده های منفرد است. در روش بگینگ، با نمونه برداری

^۱ . Teuvo Kohonen

^۲ Shanmuganathan

از مجموعه داده آموزشی اصلی و ایجاد زیرمجموعه‌های متعدد، مدل‌های گوناگونی ساخته می‌شوند. سپس، با ترکیب خروجی این مدل‌ها از طریق میانگین‌گیری یا رای‌گیری، نتیجه نهایی حاصل می‌شود. این روش، با کاهش واریانس مدل‌ها، به بهبود عملکرد طبقه‌بندی‌کننده‌ها کمک می‌کند. در مقابل، روش بوستینگ با آموزش تکراری طبقه‌بندی‌کننده‌های ضعیف و تبدیل آنها به دسته‌بندی‌کننده‌های قوی، عمل می‌کند. در این روش، به داده‌های دسته‌بندی‌شده نادرست وزن بیشتری اختصاص داده می‌شود تا دسته‌بندی‌کننده‌های بعدی بر روی آنها تمرکز کنند. این رویکرد، با کاهش بایاس مدل‌ها، دقت دسته‌بندی را افزایش می‌دهد (تاسی و همکاران، ۲۰۲۱).

۲-۲. پیشینه پژوهش

۲-۲-۱. مطالعات خارجی

لیانگ و همکاران (۲۰۲۴) طی پژوهشی به پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت‌ها با استفاده از یادگیری عمیق و یک روش قابل تفسیر پرداختند. آن‌ها شبکه‌های عصبی کانولوشنال^۱ یک‌بعدی و مدل‌های یادگیری عمیق حافظه طولانی کوتاه مدت^۲ را برای بررسی امکان پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت‌ها با مدل‌های یادگیری عمیق، با استفاده از ویژگی‌های مالی شرکت و شاخص رتبه‌بندی محیط، اجتماعی و حاکمیت و داده‌های شرکت‌های چینی پذیرفته شده از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ ساختند. نتایج آن‌ها نشان داد که مدل‌های یادگیری عمیق می‌توانند به طور مؤثری اطلاعات سری زمانی را از داده‌های شرکت استخراج کنند و در نتیجه پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت را با دقت بالا انجام دهند. علاوه بر این نشان دادند که معرفی اطلاعات محیط، اجتماعی و حاکمیت به طور قابل توجهی به دقت پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت‌ها کمک می‌کند.

سون و دانگ^۳ (۲۰۲۴) طی پژوهشی یک مدل یادگیری ماشینی برای پیش‌بینی شاخص بازده دارایی‌ها معرفی کردند. آن‌ها داده‌ها را از ۷۸ شرکت فهرست شده در بورس‌های اوراق بهادار ویتنام در بازه زمانی ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۲ جمع‌آوری کردند. مدل جنگل تصادفی با استفاده از مجموعه داده کسب‌وکارهای منتخب ویتنام در سال ۲۰۲۳ آزمایش شد. نتایج مقدار ضریب تعیین برابر با ۰/۹۷۶۲ و ریشه میانگین مربعات خطا برابر با ۰/۵۸۲۶ را نشان داد که نشان دهنده کاربدهای بالقوه در دنیای واقعی در پیش‌بینی عملکرد کسب‌وکار هستند.

پاپیکووا و همکاران^۴ (۲۰۲۲) طی پژوهشی با هدف پیش‌بینی ورشکستگی شرکت‌های کوچک و متوسط، داده‌های مالی تعداد زیادی از این شرکت‌ها را مورد تحلیل قرار دادند. محققان با استفاده از مدل‌های پیش‌بینی مختلف، به دنبال یافتن بهترین روش برای شناسایی شرکت‌هایی بودند که احتمال ورشکستگی آن‌ها بیشتر است. نتایج نشان داد که الگوریتم CatBoost در مقایسه با سایر روش‌ها، دقت بالاتری در پیش‌بینی ورشکستگی داشته است. همچنین، این مطالعه نشان داد که حتی با وجود عدم تعادل در داده‌ها (تعداد

^۱ convolutional

^۲ long short term memory

^۳ Son & Duong

^۴ Papíková et al.

شرکت های ورشکسته بسیار کمتر از شرکت های سالم است)، الگوریتم های پیش بینی می توانند نتایج قابل قبولی ارائه دهند.

مانوگنا و همکاران (۲۰۲۰) طی پژوهشی با عنوان اندازه گیری عملکرد مالی شرکت های تولیدی هند: کاربرد الگوریتم های درخت تصمیم، به شناسایی مهم ترین معیارهای مالی مؤثر بر عملکرد شرکت ها، با بررسی داده های مالی شرکت های تولیدی هند در سال های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ پرداختند. محققان با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و سپس مدل های درخت تصمیم، به دنبال کشف ارتباط بین این معیارها و عملکرد شرکت ها بوده اند. نتایج نشان داد که از بین مدل های درخت تصمیم، الگوریتم های C5.0 و CHAID بهترین عملکرد را داشته اند و مهم ترین عوامل مؤثر بر عملکرد شرکت ها، حاشیه سود خالص و نرخ گردش دارایی های کل شناسایی شدند.

۲-۲-۲. مطالعات داخلی

میرزایی و همکاران (۱۴۰۲) طی پژوهشی به مقایسه عملکرد مدل های یادگیری ماشین و مدل های آماری در پیش بینی سود و جریان نقد عملیاتی با استفاده از مجموعه متغیرهای تعهدی و نقدی پرداختند. آن ها داده های ۱۸۴ شرکت بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ را مورد بررسی قرار دادند. محققان نشان دادند که اطلاعات تعهدی نسبت به اطلاعات نقدی توانایی بهتری در پیش بینی دارند. همچنین، مدل های یادگیری ماشین به طور کلی عملکرد بهتری نسبت به مدل های آماری سنتی نشان داده اند. با این حال، نتایج نشان داد که در برخی موارد، مدل های آماری نیز می توانند نتایج قابل قبولی ارائه دهند. به طور کلی، این پژوهش نشان می دهد که استفاده از روش های یادگیری ماشین و اطلاعات تعهدی می تواند به بهبود دقت پیش بینی های مالی کمک کند.

جعفری و همکاران (۱۴۰۲) طی پژوهشی به پیش بینی دقیق تر بازده سهام در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. محققان با بررسی داده های هفت ساله شرکت های بورسی و استفاده از روش های یادگیری ماشین، به دنبال یافتن بهترین مدل برای پیش بینی بازده بوده اند. نتایج نشان داد که برخی متغیرهای مالی مانند نسبت قیمت به سود و اهرم مالی، تاثیر قابل توجهی بر بازده سهام دارند. همچنین، الگوریتم های یادگیری ماشین مانند PINSVR و CART توانایی بسیار خوبی در پیش بینی بازده نشان دادند. این پژوهش نشان داد که استفاده از هوش مصنوعی و روش های پیشرفته آماری می تواند به سرمایه گذاران و تصمیم گیران کمک کند تا تصمیمات سرمایه گذاری بهتری اتخاذ کنند.

هارونکلایی و برزگر (۱۴۰۲) طی پژوهشی به شناسایی عواملی که می توانند احیای مالی شرکت ها را پیش بینی کنند پرداختند. محققان با بررسی اطلاعات مالی ۱۷۳ شرکت که در گذشته با مشکلات مالی مواجه شده بودند، به دنبال یافتن مهم ترین متغیرهای مالی تأثیرگذار بر احیای این شرکت ها بوده اند. پس از شناسایی این متغیرها از الگوریتم های یادگیری ماشین برای پیش بینی احیای شرکت ها استفاده شده است. نتایج نشان می دهد که برخی متغیرهای مالی خاص به طور قابل توجهی در پیش بینی احیا مؤثر هستند و الگوریتم ماشین بردار پشتیبان نسبت به الگوریتم درخت تصمیم دقت بالاتری در این پیش بینی دارد.

عباسیان و همکاران (۱۴۰۲) طی پژوهشی برای بهبود پیش‌بینی درماندگی مالی شرکت‌ها، روشی نوین پیشنهاد کردند. در این روش، علاوه بر نسبت‌های مالی سنتی، از متغیرهای شبکه‌ای که نشان‌دهنده ارتباطات بین شرکت‌ها هستند، نیز استفاده شده است. با ترکیب این متغیرها و بکارگیری الگوریتم درخت تصمیم تقویت گرادیان که با روش بهینه‌سازی گرگ خاکستری تنظیم شده است، مدل پیش‌بینی قدرتمندتری نسبت به روش‌های سنتی مانند k نزدیک‌ترین همسایه و رگرسیون لجستیک ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که در شبکه‌های مالی موقعیت مرکزی‌تری دارند، کمتر در معرض خطر درماندگی مالی قرار دارند.

۳. روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۲ به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند. برای انتخاب نمونه، از روش حذف سیستماتیک استفاده شد. به عبارت دیگر، شرکت‌هایی که تمامی شرایط مشخص شده را دارا بودند، به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. این شرایط شامل عدم عضویت در گروه‌های سرمایه‌گذاری یا واسطه‌گری مالی، دسترسی به اطلاعات مالی کامل در بازه زمانی مورد مطالعه، عدم تغییر سال مالی در طول دوره پژوهش، حضور مستمر در بورس و پایان سال مالی در تاریخ ۲۹ اسفند هر سال بود. در نهایت، ۱۷۱ شرکت به عنوان نمونه نهایی انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز از پایگاه‌های داده‌ای بورس ویو، ره‌آورد نوین و کدال گردآوری شد.

در گام اول یک مجموعه داده با استفاده داده شرکت‌های بورس تهران ایجاد گردید. سپس در گام دوم به دلیل وجود داده‌های پرت، داده‌های موجود وینسورایز گردید. در گام سوم، چهار روش انتخاب ویژگی و دو روش استخراج ویژگی برای انتخاب روش بهینه اتخاذ شد. در گام چهارم، ده مدل یادگیری ماشین اعمال شد. پنجم مدل‌های برتر در مرحله قبلی با استفاده از روش‌های بوستینگ و بگینگ تقویت شدند. ششم، مدل‌ها از طریق معیار دقت و AUC مورد مقایسه قرار گرفتند. در نهایت بهترین مدل‌ها از نظر عملکرد بر روی پرتفوی سرمایه‌گذاری هلدینگ غدیر آزمایش شد. داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از نرم‌افزار یادگیری ماشین رپیدمینر^۱ و نرم‌افزار اقتصادسنجی ایویوز^۲ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و همچنین برای مرتب‌سازی و دسته‌بندی داده‌ها از اکسل^۳ استفاده شده است. هر مجموعه داده بر اساس روش اعتبارسنجی متقاطع ۱۰ برابری به ۹۰ درصد زیر مجموعه آموزش و ۱۰ درصد آزمایش تقسیم شد. میانگین ۱۰ نتیجه برای مقایسه عملکرد بین رویکردهای مختلف گزارش شده است.

۳-۱. متغیر و مدل

در پژوهش حاضر از داده‌های مربوط به ۳۲ نسبت مالی که در پژوهش‌های گذشته برای پیش‌بینی مورد استفاده قرار گرفته، استفاده شده است که تعاریف عملیاتی متغیرها در جدول شماره (۱) بیان شده است. مدل‌های

^۱ RapidMiner

^۲ EViews

^۳ Excel

انتخاب شده اگرچه فهرست جامعی نیست، اما ۱۰ مدل انتخاب شده برای این پژوهش به‌طور گسترده‌ای نمایانگر پرکاربردترین و مورد استنادترین مدل‌های طبقه‌بندی در ادبیات هستند (جونز و همکاران، ۲۰۱۵؛ هستی و همکاران^۱، ۲۰۰۹) و تاکنون پژوهشی با این وسعت در حوزه پیش‌بینی عملکرد شرکت انجام نشده است.

جدول (۱) تعاریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	تعریف عملیاتی	منبع
نسبت‌های نقدینگی	نسبت سریع X1 $\text{نسبت سریع} = \frac{\text{دارایی‌های جاری} - \text{موجودی کالا}}{\text{بدهی‌های جاری}}$	فاروق و قمر ^۲ (۲۰۱۹)
	نسبت نقدینگی X2 $\text{نسبت نقدینگی} = \frac{\text{دارایی‌های جاری} + \text{بدهی‌های جاری}}{\text{تومپاچ و همکاران}^3 (۲۰۲۰)}$	تومپاچ و همکاران ^۳ (۲۰۲۰)
	نسبت نقد X3 $\text{نسبت نقد} = \frac{\text{وجه نقد و معادل‌های نقد} + \text{بدهی‌های جاری}}{\text{لیانگ و همکاران}^4 (۲۰۱۶)}$	لیانگ و همکاران ^۴ (۲۰۱۶)
	نسبت جریان نقد عملیاتی X4 $\text{نسبت جریان نقد عملیاتی} = \frac{\text{جریان نقد عملیاتی}}{\text{بدهی جاری}}$	لیانگ و همکاران (۲۰۲۴)
نسبت‌های بهره‌وری یا گردش دارایی	نسبت گردش حساب‌های دریافتی X5 $\text{نسبت گردش حساب‌های دریافتی} = \frac{\text{فروش} + \text{حساب‌های دریافتی}}{\text{فاروق و قمر} (۲۰۱۹)}$	فاروق و قمر (۲۰۱۹)
	نسبت گردش موجودی کالا X6 $\text{نسبت گردش موجودی کالا} = \frac{\text{بهای تمام شده کالای فروش رفته} + \text{موجودی کالا}}{\text{فاروق و قمر} (۲۰۱۹)}$	فاروق و قمر (۲۰۱۹)
	نسبت گردش سرمایه در گردش خالص X7 $\text{نسبت گردش سرمایه در گردش خالص} = \frac{\text{فروش} + (\text{دارایی‌های جاری} - \text{بدهی‌های جاری})}{\text{فاروق و قمر} (۲۰۱۹)}$	فاروق و قمر (۲۰۱۹)
	نسبت گردش دارایی X8 $\text{نسبت گردش دارایی} = \frac{\text{فروش} + \text{مجموع دارایی‌ها}}{\text{تانگ و همکاران}^5 (۲۰۲۰)}$	تانگ و همکاران ^۵ (۲۰۲۰)
	نسبت گردش حقوق صاحبان سهام X9 $\text{نسبت گردش حقوق صاحبان سهام} = \frac{\text{فروش} + \text{حقوق صاحبان سهام}}{\text{مانوگنا و میشر} (۲۰۲۲)}$	مانوگنا و میشر (۲۰۲۲)
	نسبت گردش دارایی‌های ثابت X10 $\text{نسبت گردش دارایی‌های ثابت} = \frac{\text{فروش} + \text{دارایی‌های ثابت}}{\text{تانگ و همکاران} (۲۰۲۰)}$	تانگ و همکاران (۲۰۲۰)
	نسبت گردش دارایی‌های بلندمدت X11 $\text{نسبت گردش دارایی‌های بلندمدت} = \frac{\text{فروش} + \text{دارایی‌های بلندمدت}}{\text{مانوگنا و میشر} (۲۰۲۲)}$	مانوگنا و میشر (۲۰۲۲)
	نسبت گردش دارایی‌های جاری X12 $\text{نسبت گردش دارایی‌های جاری} = \frac{\text{فروش} + \text{دارایی‌های جاری}}{\text{مانوگنا و میشر} (۲۰۲۲)}$	مانوگنا و میشر (۲۰۲۲)
نسبت‌های سودآوری	نسبت حاشیه سود ناخالص X13 $\text{نسبت حاشیه سود ناخالص} = \frac{\text{سود ناخالص}}{\text{فروش}}$	مانوگنا و میشر (۲۰۲۲)
	نسبت حاشیه سود قبل از بهره، مالیات، استهلاک و کاهش ارزش X14 $\text{نسبت حاشیه سود قبل از بهره، مالیات، استهلاک و کاهش ارزش} = \frac{\text{سود قبل از بهره، مالیات، استهلاک و کاهش ارزش}}{\text{فروش}}$	مانوگنا و میشر (۲۰۲۲)
	نسبت حاشیه سود خالص X15 $\text{نسبت حاشیه سود خالص} = \frac{\text{سود خالص}}{\text{فروش}}$	تانگ و همکاران (۲۰۲۰)

¹ Hastie et al² Farooq & Qamar³ Tumpach et al⁴ Liang et al⁵ Tang et al

نام متغیر	تعریف عملیاتی	منبع
نسبت سود قبل از مالیات به حقوق صاحبان سهام X16	سود قبل از مالیات ÷ حقوق صاحبان سهام	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نسبت هزینه‌های عملیاتی به فروش خالص X17	هزینه‌های عملیاتی ÷ فروش خالص	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
سود هر سهم X18	سودخالص ÷ تعداد سهام عادی	اولایینکا ^۱ (۲۰۲۲)
نرخ رشد دارایی‌ها X19	(کل دارایی‌ها _t - کل دارایی‌ها _{t-1}) ÷ کل دارایی‌ها _{t-1}	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نرخ رشد سود خالص X20	(سود خالص _t - سود خالص _{t-1}) ÷ سودخالص _{t-1}	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نرخ رشد فروش X21	(فروش _t - فروش _{t-1}) ÷ فروش _{t-1}	تانگ و همکاران (۲۰۲۰)
نرخ رشد خود پایدار X22	بازده حقوق صاحبان سهام * نرخ انباشت	لیانگ و همکاران (۲۰۲۴)
نسبت دارایی‌های جاری به مجموع دارایی‌ها X23	دارایی‌های جاری ÷ مجموع دارایی‌ها	دیلین و همکاران ^۲ (۲۰۱۳)
نسبت موجودی کالا به دارایی‌های جاری X24	موجودی کالا ÷ دارایی‌های جاری	دیلین و همکاران (۲۰۱۳)
نسبت وجه نقد و معادل‌های نقدی به دارایی‌های جاری X25	وجه نقد و معادل‌های نقدی ÷ دارایی‌های جاری	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نسبت دارایی‌های بلندمدت به مجموع دارایی‌ها X26	دارایی‌های بلندمدت ÷ مجموع دارایی‌ها	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نسبت بدهی مالی کوتاه‌مدت به مجموع بدهی‌ها X27	بدهی مالی کوتاه‌مدت ÷ مجموع بدهی‌ها	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نسبت بدهی کوتاه‌مدت به بدهی کل X28	بدهی‌های جاری ÷ مجموع بدهی‌ها	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)
نسبت پوشش بهره X29	سود قبل از بهره و مالیات ÷ هزینه بهره	تومپاچ و همکاران ^۳ (۲۰۲۰)
نسبت بدهی X30	مجموع بدهی‌ها ÷ حقوق صاحبان سهام	تانگ و همکاران (۲۰۲۰)
نسبت اهرم مالی X31	مجموع بدهی‌ها ÷ مجموع دارایی‌ها	فاروق و قمر (۲۰۱۹)
نسبت کل بدهی مالی به بدهی کل X32	کل بدهی مالی ÷ مجموع بدهی‌ها	مانوگنا و میشرا (۲۰۲۲)

منبع: مگاردگان پژوهش

۳-۲. معیارهای ارزیابی

در این مطالعه، از معیارهای دقت و AUC برای اندازه‌گیری عملکرد مدل استفاده می‌شود. محاسبه دقت بر اساس یک ماتریس درهم‌ریختگی حاوی طبقه‌بندی مقادیر واقعی و پیش‌بینی شده در دسته‌های، مثبت

¹ Olayinka

² Delen et al

³ Tumpach et al

واقعی، منفی واقعی، مثبت کاذب و منفی کاذب است. همچنین باتوجه به ویژگی های وظایف طبقه بندی، AUC به عنوان یک معیار دیگر برای ارزیابی عملکرد مدل ها انتخاب شد. ROC منحنی است که به ترتیب با نرخ مثبت کاذب به عنوان محور X و نرخ مثبت واقعی به عنوان محور Y ترسیم شده است، درحالی که AUC با جمع کردن مساحت زیر منحنی ROC به دست می آید (لیانگ و همکاران، ۲۰۲۴).

۴. تجزیه و تحلیل داده ها و یافته های پژوهش

۴-۱. آمار توصیفی

یکی از کاربردهای مهم جدول آمار توصیفی بیان نوع توزیع داده ها است. از آن جایی که متغیر هدف پژوهش یعنی بازده دارایی ها یک متغیر باینری است و متغیرهای مستقل کمی پیوسته هستند، آمار توصیفی در دو جدول مجزا شماره (۲) و (۳) ارائه شده است. در این پژوهش، برای کاهش اثر نقاط پرت بر نتایج تحلیل، از روش وینسورایز^۱ (در سطح ۱ و ۹۹ درصد) استفاده شد.

جدول شماره (۲) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	کشیدگی	چولگی	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	میانه	میانگین	آماره جاکر برا
X1	۳/۸۲۲	۱/۱۳۵	۰/۵۳۵	۰/۲۸۹	۲/۳۷۸	۰/۸۵۵	۰/۹۶۱	۵۳۹/۵۶۶
X2	۳/۸۳۶	۱/۱۷۳	۰/۷۲۲	۰/۵۹۹	۳/۴۳۷	۱/۳۵۵	۱/۵۳۵	۵۷۴/۲۹۵
X3	۵/۳۶۷	۱/۸۱۵	۰/۲۲۹	۰/۰۰۹	۰/۸۶۳	۰/۰۸۹	۰/۱۸۶	۱۷۳۹/۰۵۱
X4	۴/۱۱۸	۱/۳۴۲	۰/۴۰۸	-۰/۱۵۴	۱/۴۳۷	۰/۲۰۸	۰/۳۳۷	۷۸۲/۵۵۵
X5	۲/۱۸۷	۰/۷۸۷	۳/۱۸۸	۱/۳۷۶	۱۰/۳۸۶	۳/۴۵۰	۴/۵۹۳	۲۹۰/۶۷۷
X6	۱/۹۳۸	۰/۶۶۷	۱/۸۹۱	۱/۴۲۲	۶/۶۲۱	۲/۶۱۸	۳/۳۷۵	۲۶۹/۴۱۶
X7	۲/۰۸۲	۰/۱۸۰	۴/۱۱۲	-۲/۶۸۹	۱۰/۰۳۶	۲/۸۵۷	۳/۴۰۳	۸۹/۹۸۴
X8	۳/۳۹۱	۱/۰۲۰	۰/۵۲۲	۰/۲۸۰	۲/۲۶۷	۰/۸۲۰	۰/۹۵۰	۳۹۹/۶۵۵
X9	۲/۱۵۴	۰/۷۴۲	۱/۴۴۲	۰/۸۶۲	۴/۹۷۱	۱/۸۷۷	۲/۳۷۴	۲۷۰/۰۴۹
X10	۲/۰۳۳	۰/۶۷۲	۴/۱۴۸	۱/۲۵۱	۱۲/۹۳۶	۴/۲۶۱	۵/۶۳۶	۲۵۳/۹۹۴
X11	۱/۹۱۷	۰/۶۲۲	۲/۷۵۴	۰/۹۸۱	۸/۶۱۴	۳/۰۳۳	۳/۹۱۴	۲۵۱/۹۴۳
X12	۲/۹۶۰	۰/۸۳۱	۰/۷۶۶	۰/۴۸۴	۳/۳۱۹	۱/۳۳۹	۱/۴۹۸	۲۵۶/۲۱۸
X13	۲/۰۹۲	۰/۳۲۷	۰/۱۵۶	۰/۰۲۶	۰/۵۷۰	۰/۲۴۷	۰/۲۶۶	۱۱۵/۸۸۳
X14	۲/۲۸۰	۰/۳۶۲	۰/۱۶۸	-۰/۰۹۲	۰/۵۲۹	۰/۱۶۳	۰/۱۹۳	۹۶/۷۵۰

¹ Winsorizing

نام متغیر	کشیدگی	چولگی	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	میان	میانگین	آماره جاک برا
X15	۲/۶۳۹	۰/۵۶۹	۰/۱۷۸	-۰/۱۲۳	۰/۵۶۵	۰/۱۳۶	۰/۱۷۲	۱۳۲/۱۷۹
X16	۲/۱۲۵	۰/۰۴۶	۰/۲۹۰	-۰/۱۷۰	۰/۸۸۳	۰/۳۵۶	۰/۳۶۳	۷۱/۷۴۵
X17	۲/۱۷۳	-۰/۳۵۲	۰/۱۵۷	۰/۵۰۱	۱/۰۶۴	۰/۸۳۱	۰/۸۰۸	۱۰۹/۳۰۸
X18	۴/۷۶۶	۱/۵۸۱	۱۳۲۴/۰۵۳	-۲۳۹/۲۰۸	۴۸۵۴/۰۴۹	۵۶۲/۲۰۹	۱۰۵۶/۹۸۹	۱۲۱۴/۷۸۲
X19	۳/۴۸۰	۱/۰۸۳	۰/۳۲۳	-۰/۰۷۸	۱/۱۳۶	۰/۲۲۳	۰/۳۱۱	۴۵۶/۲۸۰
X20	۱/۹۴۶	۰/۴۵۰	۰/۸۲۸	-۰/۵۵۳	۱/۸۸۳	۰/۳۱۴	۰/۴۸۸	۱۷۷/۷۹۹
X21	۲/۶۴۹	۰/۵۳۲	۰/۳۸۸	-۰/۲۵۲	۱/۲۱۰	۰/۳۰۴	۰/۳۴۹	۱۱۶/۳۲۵
X22	۳/۲۲۹	۰/۳۳۴	۰/۱۴۵	-۰/۲۰۴	۰/۴۲۴	۰/۰۷۲	۰/۰۹۹	۴۶/۰۷۴
X23	۲/۰۶۷	-۰/۳۸۹	۰/۱۸۹	۰/۲۸۹	۰/۹۳۲	۰/۶۸۹	۰/۶۶۱	۱۳۶/۸۴۴
X24	۲/۰۷۸	۰/۲۴۲	۰/۱۶۹	۰/۱۰۳	۰/۶۹۱	۰/۳۵۵	۰/۳۷۱	۱۰۰/۴۴۱
X25	۳/۸۹۷	۱/۳۵۷	۰/۱۰۵	۰/۰۰۹	۰/۳۸۴	۰/۰۶۹	۰/۱۰۹	۷۵۶/۶۵۶
X26	۲/۰۶۷	۰/۳۸۹	۰/۱۸۹	۰/۰۶۸	۰/۷۱۱	۰/۳۱۱	۰/۳۳۹	۱۳۶/۸۴۴
X27	۱/۹۸۶	۰/۳۹۵	۰/۲۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۴۱	۰/۲۳۲	۰/۲۵۹	۱۵۲/۸۳۱
X28	۳/۵۵۲	-۱/۲۰۱	۰/۱۰۴	۰/۶۱۴	۰/۹۹۱	۰/۹۲۱	۰/۸۸۴	۵۶۲/۵۵۶
X29	۳/۰۴۶	۱/۳۰۹	۲۸/۰۲۹	۰/۸۷۱	۷۸/۳۶۱	۵/۷۳۱	۲۰/۷۵۴	۶۳۵/۳۲۶
X30	۱/۹۲۴	۰/۵۹۲	۰/۹۷۹	۰/۴۴۹	۳/۱۹۸	۱/۲۱۴	۱/۵۲۷	۲۳۷/۰۷۵
X31	۲/۰۸۶	-۰/۰۷۳	۰/۱۹۵	۰/۲۱۱	۰/۸۹۶	۰/۵۵۹	۰/۵۶۰	۷۹/۲۸۴
X32	۱/۸۳۴	۰/۲۲۶	۰/۲۲۰	۰/۰۰۰	۰/۶۹۴	۰/۲۸۵	۰/۳۰۴	۱۴۴/۸۷۲

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره (۳) آمار توصیفی متغیر وابسته پژوهش

نام متغیر	مقدار	تعداد	درصد
بازده دارایی	۰	۱۰۲۶	۵۰
بازده دارایی	۱	۱۰۲۶	۵۰

منبع: یافته‌های پژوهش

بر اساس تحلیل جدول شماره (۲) و نتایج آزمون جاک-برا، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع بسیاری از نسبت‌های مالی مورد مطالعه، از توزیع نرمال فاصله دارد. وجود چولگی مثبت و کشیدگی بیش از حد در این متغیرها، این عدم نرمال بودن را تایید می‌کند. این یافته در مطالعات مالی، امری متداول است. میانگین حاشیه

سود ناخالص ۰/۲۶۶ است، در حالی که حاشیه سود خالص ۰/۱۷۲ است. این نشان می دهد که شرکت ها به طور متوسط ۱۷/۲ درصد از فروش خود را پس از تمام هزینه ها به عنوان سود خالص حفظ می کنند. حاشیه سود قبل از بهره، مالیات و استهلاک میانگین ۰/۱۹۳ را نشان می دهد که بیش از سودآوری عملیاتی قبل از تأثیر تصمیمات مالی و حسابداری ارائه می دهد. میانگین نسبت سریع ۰/۹۶۱ است، که نشان می دهد، به طور متوسط، شرکت ها می توانند ۹۶/۱ درصد از بدهی های جاری خود را با نقدشوندگی ترین دارایی های خود پوشش دهند. نسبت نقدینگی میانگین ۱/۵۳۵ را نشان می دهد که نشان می دهد شرکت ها عموماً دارایی های جاری کافی برای پوشش بدهی های جاری خود دارند. با این حال، نسبت نقدی دارای میانگین پایین تر ۰/۱۸۶ است، که نشان می دهد شرکت ها در صورت نیاز به پرداخت فوری تمام بدهی های جاری تنها با استفاده از پول نقد و معادل های نقدی، ممکن است با چالش هایی مواجه شوند.

جدول شماره (۳) نشان می دهد که بازده دارایی ها به طور مساوی بین دو دسته توزیع می شود، به طوری که ۵۰ درصد مشاهدات بالاتر از میانه و ۵۰ درصد کمتر هستند. این توزیع متعادل تضمین می کند که مدل های پیش بینی ما نسبت به یک کلاس تعصب نخواهند داشت.

۴-۲. برآورد مدل های پژوهش

جدول شماره (۴) نتایج مدل های یادگیری ماشین را بدون استفاده از هیچ روش انتخاب ویژگی ارائه می دهد. این مقایسه پایه، بینش های ارزشمندی را در مورد قدرت پیش بینی ذاتی الگوریتم های مختلف در مواجهه با مجموعه کامل ویژگی ها فراهم می کند. نتایج جدول شماره (۴) نشان می دهد که ماشین های بردار پشتیبان بالاترین دقت (۸۰/۰۵ درصد) را نشان دادند، در حالی که جنگل تصادفی بهترین (۰/۸۸۳) AUC را به دست آورد. عملکرد قوی این مدل ها نشان می دهد که آنها به ویژه برای درک روابط پیچیده و بالقوه غیرخطی در داده های بازار سهام مناسب هستند. جالب توجه است که مدل های ساده تر مانند رگرسیون لجستیک به صورت رقابتی (دقت ۷۸/۸۶ درصد، AUC ۰/۷۸۴) عمل کردند، که نشان می دهد رابطه بین ویژگی های پیش بینی کننده و متغیر هدف ممکن است دارای مولفه های خطی باشد. این یافته بر اهمیت نادیده گرفتن مدل های ساده تر به نفع مدل های پیچیده تر تأکید می کند، زیرا گاهی اوقات می توانند جنبه های مهم داده ها را به تصویر بکشند. شبکه های عصبی، که اغلب به دلیل توانایی شان در مدل سازی روابط پیچیده تبلیغ می شوند، عملکرد خوب اما نه برتر را نشان دادند (دقت ۷۶/۵۲ درصد، AUC ۰/۸۵۱). این ممکن است نشان دهد که معماری پیش فرض استفاده شده برای این مشکل خاص بهینه نبوده است، یا اینکه مجموعه ویژگی خام حاوی نویز است که بر یادگیری شبکه تأثیر می گذارد. عملکرد مدل های مبتنی بر درخت (درخت تصمیم، جنگل تصادفی، درختان تقویت کننده گرادیان، تقویت گرادیان شدید) به طور مداوم با دقت های ۷۸/۱۰ درصد تا ۷۸/۹۱ درصد و AUC ها از ۰/۷۹۳ تا ۰/۸۸۳ قوی بود. این نشان می دهد که داده ها ممکن است ساختارهای سلسله مراتبی یا مبتنی بر تصمیم ذاتی داشته باشند که این مدل ها در درک آن ها خوب هستند.

جدول شماره (۴) عملکرد طبقه‌بندی کننده‌ها بدون استفاده از تکنیک‌های انتخاب ویژگی

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۷۶/۵۳%	۹	۰/۸۵۱	۷
درخت تصمیم	۷۸/۱۰%	۷	۰/۷۹۳	۸
رگرسیون لجستیک	۷۸/۸۶%	۳	۰/۷۸۴	۱۰
ماشین بردار پشتیبان	۸۰/۰۵%	۱	۰/۸۷۹	۲
یادگیری عمیق	۷۷/۷۷%	۸	۰/۸۶۷	۵
جنگل تصادفی	۷۸/۵۹%	۵	۰/۸۸۳	۱
تقویت گرادیان درختی	۷۸/۹۱%	۲	۰/۸۷۴	۳
بیز ساده	۷۸/۱۵%	۶	۰/۸۵۹	۶
کا نزدیک‌ترین همسایه	۷۳/۵۵%	۱۰	۰/۷۹۲	۹
تقویت گرادیان شدید	۷۸/۸۰%	۴	۰/۸۷۲	۴

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول شماره (۵) نشان می‌دهد که انتخاب روبه‌جلو به طور قابل توجهی عملکرد همه مدل‌ها را بهبود بخشید و شبکه‌های عصبی بیشترین پیشرفت را نشان دادند (دقت ۸۲/۶۶ درصد، AUC ۰/۹۰۱). این پیشرفت چشمگیر نشان می‌دهد که برخی از ویژگی‌های مجموعه داده اصلی ممکن است اضافی یا دارای نویز بوده باشند، و شبکه‌های عصبی به ویژه به کیفیت ویژگی حساس هستند. بهبود مداوم در تمام مدل‌ها (از ۲/۳۳ تا ۷/۶۱ درصد در دقت) اهمیت انتخاب ویژگی در وظایف پیش‌بینی مالی را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۵) نتایج طبقه‌بندی کننده‌ها با استفاده از تکنیک انتخاب ویژگی انتخاب روبه‌جلو

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۸۲/۶۶%	۱	۰/۹۰۱	۱
درخت تصمیم	۸۰/۴۳%	۹	۰/۸۱۶	۱۰
رگرسیون لجستیک	۸۱/۴۷%	۵	۰/۸۹	۴
ماشین بردار پشتیبان	۸۱/۶۸%	۴	۰/۸۷۴	۷
یادگیری عمیق	۸۱/۸۵%	۳	۰/۸۸۶	۵
جنگل تصادفی	۸۲/۲۳%	۲	۰/۸۹۲	۲
تقویت گرادیان درختی	۸۰/۸۷%	۷	۰/۸۹۱	۳
بیز ساده	۸۱/۴۱%	۶	۰/۸۷۳	۸
کا نزدیک‌ترین همسایه	۸۰/۱۶%	۱۰	۰/۸۴۵	۹
تقویت گرادیان شدید	۸۰/۵۴%	۸	۰/۸۷۹	۶

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که حذف روبه‌عقب همچنین عملکرد مدل را افزایش داد که ماشین بردار پشتیبان و جنگل تصادفی به ترتیب بالاترین دقت (۸۲/۶۶ درصد) و AUC (۰/۹۰۵) را به دست آوردند. بهبودها عموماً کوچکتر از مواردی بود که با انتخاب روبه‌جلو مشاهده شد که ممکن است نشان دهد که حذف

به عقب در حذف ویژگی محافظه کارانه تر است. به نظر می رسد که این روش به طور بالقوه با حذف ویژگی هایی که باعث بیش برآزش می شدند، موجب عملکرد بهتر ماشین بردار پشتیبان شده باشد. جدول شماره (۶) نتایج طبقه بندی کننده ها با استفاده از تکنیک انتخاب ویژگی حذف روبه عقب

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۸۰/۴۳%	۸	۰/۸۸۱	۷
درخت تصمیم	۷۹/۶۷%	۹	۰/۸۱۵	۱۰
رگرسیون لجستیک	۸۲/۱۱%	۴	۰/۸۹۴	۵
ماشین بردار پشتیبان	۸۲/۶۶%	۱	۰/۸۹۹	۳
یادگیری عمیق	۸۲/۰۷%	۵	۰/۹	۲
جنگل تصادفی	۸۲/۳۹%	۲	۰/۹۰۵	۱
تقویت گرادیان درختی	۸۲/۱۲%	۳	۰/۸۹۷	۴
بیز ساده	۸۰/۹۳%	۷	۰/۸۷۸	۸
کا نزدیک ترین همسایه	۷۹/۰۸%	۱۰	۰/۸۳۱	۹
تقویت گرادیان شدید	۸۱/۷۹%	۶	۰/۸۹۳	۶

منبع: یافته های پژوهش

نتایج جدول شماره (۷) نشان می دهد که روش هدایت وزنی پیشرفت های کمتری را نشان داد، اما همچنان عملکرد را برای اکثر مدل ها در مقایسه با عدم انتخاب ویژگی افزایش داد. جنگل تصادفی عملکرد قوی خود را حفظ کرد (دقت ۸۲/۲۳ درصد، AUC ۰/۸۹۳). دستاوردهای کمتر در اینجا احتمالاً به دلیل ایجاد تعادلی بین کاهش ویژگی و حفظ اطلاعات توسط این روش است.

جدول شماره (۷) نتایج طبقه بندی کننده ها با استفاده از تکنیک انتخاب ویژگی هدایت وزن دار

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۷۹/۶۷%	۶	۰/۸۶۵	۶
درخت تصمیم	۷۹/۳۵%	۷	۰/۸۳۵	۹
رگرسیون لجستیک	۸۰/۲۶%	۵	۰/۸۷۴	۴
ماشین بردار پشتیبان	۸۰/۷۱%	۲	۰/۸۸۱	۲
یادگیری عمیق	۷۸/۷۰%	۸	۰/۸۵۹	۷
جنگل تصادفی	۸۲/۲۳%	۱	۰/۸۹۳	۱
تقویت گرادیان درختی	۸۰/۲۷%	۴	۰/۸۷۳	۵
بیز ساده	۷۷/۶۱%	۱۰	۰/۸۵۸	۸
کا نزدیک ترین همسایه	۷۷/۷۳%	۹	۰/۸۳۷	۱۰
تقویت گرادیان شدید	۸۰/۳۳%	۳	۰/۸۷۵	۳

منبع: یافته های پژوهش

نتایج جدول شماره (۸) نشان می دهد که الگوریتم ژنتیک به طور ویژه موثر بود و بالاترین دقت کلی را با جنگل تصادفی (۸۳/۲۱ درصد) و بالاترین AUC با ماشین بردار پشتیبان (۰/۹۰۷) را به همراه داشت. این

نشان می‌دهد که الگوریتم ژنتیک قادر به شناسایی زیرمجموعه‌های بسیار آموزنده از ویژگی‌ها بوده و به طور بالقوه تعاملات پیچیده‌ای را که سایر روش‌ها از دست داده‌اند، ثبت می‌کند. عملکرد قوی در مدل‌های مختلف نشان می‌دهد که این زیرمجموعه از ویژگی نه فقط برای یک الگوریتم خاص بلکه برای همه الگوریتم‌ها به خوبی پیش‌بینی‌کننده بود.

جدول شماره (۸) نتایج طبقه‌بندی کننده‌ها با استفاده از تکنیک انتخاب ویژگی الگوریتم ژنتیک

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۸۲/۱۲%	۵	۰/۸۹۴	۷
درخت تصمیم	۸۰/۳۸%	۹	۰/۸۳۲	۱۰
رگرسیون لجستیک	۸۲/۹۹%	۲	۰/۸۹۹	۳
ماشین بردار پشتیبان	۸۱/۹۶%	۸	۰/۹۰۷	۱
یادگیری عمیق	۸۲/۵۵%	۳	۰/۸۹۸	۴
جنگل تصادفی	۸۳/۲۱%	۱	۰/۹	۲
تقویت گرادیان درختی	۸۲/۱۷%	۴	۰/۸۹۵	۶
بیز ساده	۸۲/۰۷%	۶	۰/۸۷۶	۸
کا نزدیک‌ترین همسایه	۷۹/۱۳%	۱۰	۰/۸۳۹	۹
تقویت گرادیان شدید	۸۲/۰۱%	۷	۰/۸۹۶	۵

منبع: یافته‌های پژوهش

قابل توجه است که تجزیه و تحلیل مؤلفه اصلی جدول شماره (۹) و نقشه‌های خودسازمان دهنده جدول شماره (۱۰) منجر به کاهش عملکرد در همه مدل‌ها شد. این یک یافته بسیار مهم است، زیرا برخلاف این فرض رایج است که تکنیک‌های کاهش ابعاد همیشه عملکرد مدل را بهبود می‌بخشد. برای تحلیل مؤلفه اصلی، افت دقت بین ۴/۷۸ تا ۸/۹۱ درصد بود، در حالی که برای نقشه‌های خودسازمان دهنده، افت بین ۳/۰۵ تا ۹/۶۲ درصد بود. کاهش عملکرد ممکن است نشان دهنده این باشد که این تکنیک‌های کاهش ابعاد، اطلاعات مهمی را در فرآیند ایجاد ویژگی‌های جدید از دست داده‌اند، یا اینکه ویژگی‌های اصلی از قبل برای وظیفه پیش‌بینی بهینه بوده‌اند. ممکن است روابط غیرخطی در داده‌ها توسط این روش‌ها به خوبی درک نشده باشند، یا اینکه ویژگی‌های جدید ایجاد شده برای مدل‌ها کمتر قابل تفسیر بوده‌اند. این بر اهمیت دقت در نظر گرفتن ماهیت داده‌ها و وظیفه پیش‌بینی هنگام انتخاب روش‌های مهندسی ویژگی تأکید می‌کند.

جدول شماره (۹) نتایج طبقه‌بندی کننده‌ها با استفاده از تکنیک استخراج ویژگی تحلیل مولفه‌های اصلی

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۷۵/۲۷%	۱	۰/۸۳	۱
درخت تصمیم	۷۳/۶۴%	۲	۰/۷۶۷	۹
رگرسیون لجستیک	۷۲/۶۱%	۷	۰/۸۲۱	۴
ماشین بردار پشتیبان	۷۲/۴۵%	۸	۰/۸۲۲	۳
یادگیری عمیق	۷۳/۴۲%	۳	۰/۸۲	۵
جنگل تصادفی	۷۲/۹۹%	۵	۰/۸۱۱	۶

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
تقویت گرادیان درختی	۷۲/۸۸%	۶	۰/۸۱	۷
بیز ساده	۶۹/۹۵%	۱۰	۰/۸۲۹	۲
کا نزدیک ترین همسایه	۷۰/۸۷%	۹	۰/۷۶۳	۱۰
تقویت گرادیان شدید	۷۳/۳۲%	۴	۰/۸۰۲	۸

منبع: یافته های پژوهش

جدول شماره (۱۰) نتایج طبقه بندی کننده ها با استفاده از تکنیک استخراج ویژگی نقشه خود سازمان دهنده

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی	۰/۷۳۹۷	۴	۰/۷۹	۶
درخت تصمیم	۰/۷۵۰۵	۲	۰/۸۱	۳
رگرسیون لجستیک	۰/۶۹۲۴	۱۰	۰/۷۳۴	۱۰
ماشین بردار پشتیبان	۰/۶۹۷۸	۹	۰/۷۴	۹
یادگیری عمیق	۰/۷۲۰۱	۶	۰/۷۹۹	۵
جنگل تصادفی	۰/۷۴۲۹	۳	۰/۸۰۹	۴
تقویت گرادیان درختی	۰/۷۳۷	۵	۰/۸۱۲	۲
بیز ساده	۰/۷۰۸۲	۸	۰/۷۶۵	۸
کا نزدیک ترین همسایه	۰/۷۱۶۸	۷	۰/۷۶۹	۷
تقویت گرادیان شدید	۰/۷۵۶۵	۱	۰/۸۱۹	۱

منبع: یافته های پژوهش

جدول شماره (۱۱) نشان می دهد که ترکیب شبکه های عصبی با انتخاب پیشرو و بگینگ بیشترین دقت (۸۳/۴۲ درصد) را به دست آورد، در حالی که جنگل تصادفی با الگوریتم ژنتیک و بگینگ بالاترین AUC (۰/۹۰۷) را به دست آورد. این نتایج نشان می دهد که روش های گروهی می توانند قدرت پیش بینی مدل های از قبل قوی را بیشتر افزایش دهند، به ویژه هنگامی که با انتخاب ویژگی مؤثر ترکیب شوند.

به نظر می رسد که بگینگ در این زمینه عموماً مؤثرتر از بوستینگ باشد. به عنوان مثال، ماشین بردار پشتیبان با حذف روبه عقب AUC برابر ۰/۹ با بگینگ در مقایسه با ۰/۸۶۲ با بوستینگ را نشان داد. این ممکن است نشان دهد که کاهش واریانس مدل سودمندتر از تمرکز بر کاهش سوگیری برای این کار پیش بینی خاص بود. عملکرد قوی مدل های بگینگ، به ویژه هنگامی که با انتخاب ویژگی مؤثر ترکیب می شود، نشان می دهد که قدرت پیش بینی قابل توجهی در زیر نمونه گیری نمونه های داده و فضای ویژگی وجود دارد. این می تواند به ویژه در زمینه بازار سهام مرتبط باشد، جایی که زیرمجموعه های مختلف ویژگی ها ممکن است در زمان های مختلف یا برای انواع مختلف شرکت ها بیشتر یا کمتر مرتبط باشند.

جدول شماره (۱۱) نتایج ترکیب مدل هایب با عملکرد برتر با روش های بوستینگ و بگینگ

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
ماشین بردار پشتیبان + بگینگ	۷۹/۵۷	۱۳	۰/۸۷۶	۸

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
جنگل تصادفی + بگینگ	۷۹/۰۸	۱۴	۰/۸۸۶	۷
ماشین بردار پشتیبان + بوستینگ	۷۹/۷۸	۱۲	۰/۸۳۷	۱۴
جنگل تصادفی + بوستینگ	۷۸/۹۷	۱۵	۰/۷۹۷	۱۷
شبکه عصبی + انتخاب روبه جلو + بگینگ	۸۳/۴۲	۱	۰/۸۹۲	۵
شبکه عصبی + انتخاب روبه جلو + بوستینگ	۸۲/۲۸	۹	۰/۸۶۵	۱۰
ماشین بردار پشتیبان + حذف روبه عقب + بگینگ	۸۲/۶۱	۷	۰/۹	۴
جنگل تصادفی + حذف روبه عقب + بگینگ	۸۲/۵	۸	۰/۹۰۳	۲
ماشین بردار پشتیبان + حذف روبه عقب + بوستینگ	۸۲/۲۸	۹	۰/۸۶۲	۱۱
جنگل تصادفی + حذف روبه عقب + بوستینگ	۸۲/۶۶	۶	۰/۸۳۹	۱۳
جنگل تصادفی + هدایت وزن دار + بگینگ	۷۸/۰۴	۱۶	۰/۸۷۵	۹
جنگل تصادفی + هدایت وزن دار + بوستینگ	۸۱/۳	۱۱	۰/۸۸۹	۶
جنگل تصادفی + الگوریتم ژنتیک + بگینگ	۸۳/۱	۴	۰/۹۰۷	۱
ماشین بردار پشتیبان + الگوریتم ژنتیک + بگینگ	۸۳/۳۲	۳	۰/۹۰۱	۳
جنگل تصادفی + الگوریتم ژنتیک + بوستینگ	۸۲/۸۸	۵	۰/۸۳۴	۱۵
ماشین بردار پشتیبان + الگوریتم ژنتیک + بوستینگ	۸۳/۳۷	۲	۰/۸۵۳	۱۲
شبکه عصبی + تحلیل مؤلفه اصلی + بگینگ	۷۳/۳۷	۱۸	۰/۸۲۲	۱۶
شبکه عصبی + تحلیل مؤلفه اصلی + بوستینگ	۷۴/۶۲	۱۷	۰/۷۸۶	۱۸

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره (۱۲) نشان می‌دهد که ارزیابی نهایی پرتفوی هلدینگ سرمایه گذاری غیر تعمیم عالی مدل‌های با عملکرد برتر را نشان داد. ماشین‌های بردار پشتیبان با انتخاب ویژگی الگوریتم ژنتیک بالاترین دقت (۹۵/۲۶ درصد) را به دست آوردند، در حالی که جنگل تصادفی با الگوریتم ژنتیک و بگینگ بالاترین AUC (۰/۹۴۵) را به دست آورد. این نتایج با توجه به اینکه عملکرد خارج از نمونه را در یک سبد سرمایه گذاری خاص نشان می‌دهند، بسیار چشمگیر هستند. دقت بالا و مقادیر AUC نشان می‌دهد که مدل‌ها، نه تنها ویژگی‌های خاص داده‌های آموزشی بلکه الگوهای تعمیم‌پذیری را در پیش‌بینی عملکرد ثبت کرده‌اند. عملکرد قوی ماشین بردار پشتیبان و جنگل تصادفی، هر دو با الگوریتم ژنتیک برای انتخاب ویژگی، اثربخشی این روش انتخاب ویژگی را تقویت می‌کند. این نشان می‌دهد که الگوریتم ژنتیک توانسته است مجموعه‌ای از ویژگی‌ها را شناسایی کند که به طور قوی برای زیرمجموعه‌های مختلف شرکت‌ها پیش‌بینی کننده هستند. این واقعیت که این مدل‌ها به خوبی به بافت خاص هلدینگ سرمایه گذاری غیر منتقل می‌شوند، پیامدهای عملی قابل توجهی دارد. این نشان می‌دهد که شرکت‌های سرمایه‌گذاری به طور بالقوه می‌توانند از رویکردهای مدل‌سازی مشابه برای به دست آوردن بینشی در مورد سبد دارایی خاص خود استفاده کنند.

جدول شماره (۱۲) نتایج آزمایش طبقه‌بندی کننده‌های برتر بر روی پرتفوی هلدینگ سرمایه گذاری غیر

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
شبکه عصبی + انتخاب روبه جلو + بگینگ	۹۳/۵۶	۳	۰/۸۹۱	۳

مدل	دقت	رتبه دقت	AUC	رتبه AUC
جنگل تصادفی + الگوریتم ژنتیک + بگینگ	۹۳/۹۷	۲	۰/۹۴۵	۱
ماشین بردار پشتیبان + الگوریتم ژنتیک	۹۵/۲۶	۱	۰/۹۴۱	۲

منبع: یافته های پژوهش

۵. نتیجه گیری و پیشنهادها

این پژوهش با بررسی کاملی در مورد کاربرد تکنیک های یادگیری ماشین برای پیش بینی عملکرد شرکت در بورس اوراق بهادار تهران انجام شد. از طریق ارزیابی سیستماتیک مدل های مختلف، روش های انتخاب ویژگی و تکنیک های گروهی، پژوهش حاضر چندین بینش کلیدی را ارائه کرد که به درک نظری و کاربرد عملی یادگیری ماشین در بخش مالی کمک می کند.

یافته های این پژوهش بر نقش حیاتی انتخاب ویژگی در افزایش عملکرد پیش بینی تاکید می کند. الگوریتم ژنتیک و روش های انتخاب رو به جلو به طور مداوم دقت مدل و AUC را در الگوریتم های مختلف بهبود می بخشد و اهمیت شناسایی مرتبط ترین ویژگی ها را برای وظایف پیش بینی مالی برجسته می کند. این امر بر نیاز به مهندسی ویژگی های دقیق در مطالعات آینده و کاربردهای عملی تاکید می کند.

باتوجه به نتایج این پژوهش پیشنهاد می شود که شرکت سرمایه گذاری غدیر، از مدل های یادگیری ماشینی مانند ماشین های بردار پشتیبان و جنگل تصادفی برای پیش بینی عملکرد شرکت استفاده کنند. استفاده از روش های انتخاب ویژگی، به ویژه الگوریتم ژنتیک، در ترکیب با تکنیک های گروهی می تواند با بهبود دقت پیش بینی ها، تصمیم گیری سرمایه گذاری را به میزان قابل توجهی بهبود دهد. همچنین مدل های توسعه یافته در این پژوهش را می توان در سیستم های مدیریت ریسک در بخش مالی گنجاند. با پیش بینی نتایج مالی بالقوه، شرکت ها می توانند ریسک ها را بهتر ارزیابی کنند و تصمیمات استراتژیک آگاهانه تری در مورد سرمایه گذاری، تخصیص دارایی ها و تملک شرکت ها اتخاذ کنند. پیشنهاد می شود محققان سایر روش های گروهی مانند انباشتن و ترکیب را بررسی کنند که چندین طبقه بندی کننده یا مدل های رگرسیون را به روش های مختلف ترکیب می کنند. این رویکردها ممکن است بهبودهای بیشتری را در دقت پیش بینی و تعمیم، به ویژه در حوزه های مالی بسیار ناپایدار یا پیچیده ارائه دهند. همچنین محققان می توانند تحلیل احساسات، داده های خبری یا شاخص های کلان اقتصادی را در مدل های یادگیری ماشین بگنجانند. این امر به درک جامع تری از اینکه چگونه عوامل خارجی بر عملکرد شرکت تأثیر می گذارد و منجر به پیش بینی های دقیق تر می شود، می انجامد.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- اصغری، ایرج؛ شکرخواه، جواد؛ مرفوع، محمد و سلیمی، محمد جواد. (۱۴۰۱). داده کاهی متغیرهای نماینده نقدشوندگی با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی در بازار اوراق بهادار تهران، مدیریت دارایی و تأمین مالی مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۱۰(۴)، ۴۷-۶۶.
- جعفری، علی؛ منصوری‌خواه، مصطفی و پورآقاجان، عباسعلی. (۱۴۰۲). پیش‌بینی بازده سهام با تأکید بر نقش معیارهای مالی و نظارتی با استفاده از روش‌های یادگیری ماشین، مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۱۲(۴۵)، ۱۲۵-۱۴۶.
- عباسیان، عزت‌اله؛ شهرکی، کاوه؛ فلاح‌پور، سعید و نمکی، علی. (۱۴۰۲). رویکردی نوین در پیش‌بینی درماندگی مالی با به‌کارگیری اطلاعات مبتنی بر شبکه مالی و روش ترکیبی درخت تصمیم تقویت گرادیان، مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۱۱(۳)، ۱۱۳-۱۴۰.
- میرزایی، سجاد؛ آشتاب، علی و زواری رضائی، اکبر. (۱۴۰۲). مقایسه کارایی مدل‌های آماری و یادگیری ماشین و انتخاب مدل بهینه در پیش‌بینی سود خالص و جریان‌های نقدی عملیاتی، مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۱۱(۲)، ۵۳-۷۴.
- میرزایی، سجاد؛ محمدی، مهدی و منصور فر، غلامرضا. (۱۴۰۲). مقایسه دقت مدل‌های آماری و یادگیری ماشین برای پیش‌بینی نگهداشت وجه نقد و ارائه مدل بهینه، راهبرد مدیریت مالی، ۱۱(۳)، ۲۸-۱.
- هارون‌کلایی، کاظم و برزگر، قدرت‌الله. (۱۴۰۲). تبیین متغیرهای مالی مؤثر در پیش‌بینی احیای مالی با استفاده از رویکرد هوش مصنوعی. مدل‌سازی اقتصادی، ۱۷(۶۱)، ۸۹-۱۰۴.

منابع لاتین

- Albuquerque, R., Koskinen, Y., & Zhang, C. (2019). Corporate social responsibility and firm risk: Theory and empirical evidence. *Management Science*, 65(10), 4451-4469.
- Anand, V., Brunner, R., Ikegwu, K., & Sougiannis, T. (2019). Predicting profitability using machine learning. *SSRN*.
- Attewell, P., & Monaghan, D. (2015). *Data mining for the social sciences: An introduction*. University of California Press.
- Bahrammirzaee, A. (2010). A comparative survey of artificial intelligence applications in finance: Artificial neural networks, expert system and hybrid intelligent systems. *Neural Computing and Applications*, 19(8), 1165-1195.

- Ben Jabeur, S., Stef, N., & Carmona, P. (2023). Bankruptcy prediction using the XGBoost algorithm and variable importance feature engineering. *Computational Economics*, 61(2), 715–741.
- Bolón-Canedo, V., Sánchez-Marño, N., & Alonso-Betanzos, A. (2013). A review of feature selection methods on synthetic data. *Knowledge and Information Systems*, 34, 483–519.
- Chen, Y., & Hao, Y. (2017). A feature weighted support vector machine and K-nearest neighbor algorithm for stock market indices prediction. *Expert Systems with Applications*, 80, 340–355.
- Cortes, C., & Vapnik, V. (1995). Support vector networks. *Machine Learning*, 20, 273–297.
- Delen, D., Kuzey, C., & Uyar, A. (2013). Measuring firm performance using financial ratios: A decision tree approach. *Expert Systems with Applications*, 40(10), 3970–3983.
- Farooq, U., & Qamar, M. A. J. (2019). Predicting multistage financial distress: Reflections on sampling, feature and model selection criteria. *Journal of Forecasting*, 38(7), 632–648.
- Freeman, R. N., Ohlson, J. A., & Penman, S. H. (1982). Book rate-of-return and prediction of earnings changes: An empirical investigation. *Journal of Accounting Research*, 20(2), 639–653.
- Friedman, J. H. (2001). Greedy function approximation: A gradient boosting machine. *Annals of Statistics*, 29(5), 1189–1232.
- Gu, S., Kelly, B., & Xiu, D. (2020). Empirical asset pricing via machine learning. *The Review of Financial Studies*, 33(5), 2223–2273.
- Hastie, T., Tibshirani, R., & Friedman, J. (2009). *The elements of statistical learning: Data mining, inference, and prediction* (2nd ed.). Springer.
- Issah, M., & Antwi, S. (2017). Role of macroeconomic variables on firms' performance: Evidence from the UK. *Cogent Economics & Finance*, 5(1), 1405581.
- Jan, C. L. (2018). An effective financial statements fraud detection model for the sustainable development of financial markets: Evidence from Taiwan. *Sustainability*, 10(2), 513.
- Jones, S., Johnstone, D., & Wilson, R. (2015). An empirical evaluation of the performance of binary classifiers in the prediction of credit ratings changes. *Journal of Banking & Finance*, 56, 72–85.
- Katuwal, R., Suganthan, P. N., & Zhang, L. (2020). Heterogeneous oblique random forest. *Pattern Recognition*, 99, 107078.
- Li, Y., Li, T., & Liu, H. (2017). Recent advances in feature selection and its applications. *Knowledge and Information Systems*, 53, 551–577.

- Liang, D., Lu, C. C., Tsai, C. F., & Shih, G. A. (2016). Financial ratios and corporate governance indicators in bankruptcy prediction: A comprehensive study. *European Journal of Operational Research*, 252(2), 561–572.
- Liang, D., Tsai, C. F., & Wu, H. T. (2015). The effect of feature selection on financial distress prediction. *Knowledge-Based Systems*, 73, 289–297.
- Liang, L., Liu, B., Su, Z., & Cai, X. (2024). Forecasting corporate financial performance with deep learning and interpretable ALE method: Evidence from China. *Journal of Forecasting*.
- Lu, X., Chen, X. Y., Zhang, L. S., & Liu, H. X. (2001). Prediction ability of basic financial information of Chinese listed companies on future earnings. *Economic Science*, 6, 53–62.
- Oeyono, J., Samy, M., & Bampton, R. (2011). An examination of corporate social responsibility and financial performance: A study of the top 50 Indonesian listed corporations. *Journal of Global Responsibility*, 2(1), 100–112.
- Olayinka, A. A. (2022). Financial statement analysis as a tool for investment decisions and assessment of companies' performance. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*, 4(1), 49–66.
- Ou, J. A., & Penman, S. H. (1989). Financial statement analysis and the prediction of stock returns. *Journal of Accounting and Economics*, 11(4), 295–329.
- Oz, I. O., Yelkenci, T., & Meral, G. (2021). The role of earnings components and machine learning on the revelation of deteriorating firm performance. *International Review of Financial Analysis*, 77, 101797.
- Papíková, L., & Papík, M. (2022). Effects of classification, feature selection, and resampling methods on bankruptcy prediction of small and medium-sized enterprises. *Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*, 29(4), 254–281.
- Sermpinis, G., Stasinakis, C., & Hassanniakalager, A. (2017). Reverse adaptive krill herd locally weighted support vector regression for forecasting and trading exchange traded funds. *European Journal of Operational Research*, 263(2), 540–558.
- Shanmuganathan, M. (2018). Visualized financial performance analysis: Self-organizing maps (MS). *Research Journal of Finance and Accounting*, 9(12), 27–34.
- Shen, W., Guo, X., Wu, C., & Wu, D. (2011). Forecasting stock indices using radial basis function neural networks optimized by artificial fish swarm algorithm. *Knowledge-Based Systems*, 24(3), 378–385.

- Smyl, S. (2020). A hybrid method of exponential smoothing and recurrent neural networks for time series forecasting. *International Journal of Forecasting*, 36(1), 75–85.
- Son, P. V. H., & Duong, L. T. (2024). Research on applying machine learning models to predict and assess return on assets (ROA). *Asian Journal of Civil Engineering*, 25, 1–11.
- Soumm, M. (2024). Causal inference tools for a better evaluation of machine learning. *arXiv*.
- Sun, J., Li, H., Fujita, H., Fu, B., & Ai, W. (2020). Class-imbalanced dynamic financial distress prediction based on Adaboost-SVM ensemble combined with SMOTE and time weighting. *Information Fusion*, 54, 128–144.
- Tang, X., Li, S., Tan, M., & Shi, W. (2020). Incorporating textual and management factors into financial distress prediction: A comparative study of machine learning methods. *Journal of Forecasting*, 39(5), 769–787.
- Tsai, C. F., Sue, K. L., Hu, Y. H., & Chiu, A. (2021). Combining feature selection, instance selection, and ensemble classification techniques for improved financial distress prediction. *Journal of Business Research*, 130, 200–209.
- Tumpach, M., Surovičová, A., Juhászová, Z., Marci, A., & Kubaščíková, Z. (2020). Prediction of the bankruptcy of Slovak companies using neural networks with SMOTE. *Ekonomický časopis*, 68(10), 1021–1039.
- Tutcu, B., Kayakuş, M., Terzioğlu, M., Ünal Uyar, G. F., Talaş, H., & Yetiz, F. (2024). Predicting financial performance in the IT industry with machine learning: ROA and ROE analysis. *Applied Sciences*, 14(17), 7459.
- Wang, Z., & Sarkis, J. (2017). Corporate social responsibility governance, outcomes, and financial performance. *Journal of Cleaner Production*, 162, 1607–1616.
- Wong, Z., Chen, A., Taghizadeh-Hesary, F., Li, R., & Kong, Q. (2022). Financing constraints and firm's productivity under the COVID-19 epidemic shock: Evidence of A-shared Chinese companies. *The European Journal of Development Research*, 35(1), 167–193.
- Zhou, F., Zhang, Q., Sornette, D., & Jiang, L. (2019). Cascading logistic regression onto gradient boosted decision trees for forecasting and trading stock indices. *Applied Soft Computing*, 84, 105747.